

NIKOLAJS GOGOLIS

PAZUDUSĪ VĒSTULE

IZLASE //LATVIJAS VALSTS IZDEVNIECĪBA, 1948

FB2: Imants Ločmelis <imantslochmelis@inbox.lv >, 03 July 2011, version 1.0

UUID: BAEA745F-2564-494C-A563-DB1EBFE1A472

PDF: fb2pdf-j.20180924, 29.02.2024

NIKOLAJS GOGOLIS

PAZUDUSI VĒSTULE

NIKOLAJS GOGOLIS

IZLASE

PAZUDUSI VĒSTULE

LATVIJAS VALSTS IZDEVNIECĪBA 1948

Tulk. M. Mencendorfa

Nošķannējis grāmatu un FB2 failu izveidojis Imants
Ločmelis

PAZUDUSI VĒSTULE

Sens notikums, ko atstāstījis N. baznīcas ķesteris.

Tā tad jūs gribat, lai es jums vēl pastāstu par vectēvu? — Kāpēc arī nenovēlēt to prieku, paklausīties jocīgu notikumu? Ech, senatne, senatne! Kāds prieks, kāda nevaldāma brīve pārņem sirdi, kad dzirdi to, kas sen sen, ne gada tam, ne mēneša, noticis pasaulē! Un ja tur vēl iejaukts kāds rada gabals — vectēvs vai vecvectēvs, — nu, tad atmet visam kaut ar roku: lai es aizrītos svētai moceklei Barbarai akafistu lasot, ja tad neliekas, ka lūk, lūk, pats visu to dari, it kā būtu ielīdis senča dvēselē, vai arī senča dvēsele plosītos tevī... Nē, mani visvairāk apstāj mūsu meičas un jaunās sievas; pa-rādies tikai viņām acīs: «Fom Grigorjevič! Fom Grigorjevič! nu pastāsti kādu nebūt šausminošu pasaciņu! pastāsti, pa-stāsti! ...» tara—ta—ta, ta—ta—ta, un iet vajā, iet va|ā ,.. Stāstīt, protams, nav žēl, bet paskatieties tik, kas vēlāk ar viņām notiek gultas segās. Zinu gan, ka katra no viņām dreb zem segas, it kā viņu kratītu drudzis, un laimīga būtu ar visu galvu ielīst savā kažokā. Vai žurka pagrabinās gar podu, vai pati kā nebūt ar kāju

aizķer krāsns kruķi — dievs esi žēlīgs! drosme papēžos! Bet otrā dienā, it kā nekas nebūtu bijis, uz-mācās atkal no jauna: stāsti viņai drausmīgu pasaku un vairāk neko. Ko gan lai tādu jums pastāstu? Uzreiz nekas neiekrīt prātā ... Jā, pastāstīšu jums, kā raganas spēlēja ar nelaīķi vectēvu uz cūkām. Tikai iepriekš lūdzu jūs, kungī, nepārtraukt mani, citādi iznāks tāda putra, ka kauns būs mutē ņemt. Nelaīķis vectēvs, man jums jāsaaka, savā laikā nebija vis vienkāršs kazaks. Zināja, kur likt «to», kur «actiņu». Svētkos tik veikli nolasīja apustuļus, ka dažs labs priestera dēls pat tagad viņam neliktu līdz. Nu, paši zināt, ka tais laikos, ja savāktu lasīt pratējus no visas Baturinas, tad nebūtu bijis pat vienā cepurē ko likt, — vienā saujā būtu varējuši visus saņemt. Tad arī nav ko brīnīties, ka katrs pretimnācējs sveicināja vectēvu, palocīdamies viņam vai līdz pašai jostas vietai.

Reiz dižciltīgajam hetmanim bija ienācis prātā nezin kāda tur iemesla pēc nosūtīt carienei vēstuli. Toreizējais pulka rakstvedis — lūk, kad tevi jupis, aizmirsies vārds — Pēkšai- nis ne Pēkšainis, Mietnītis ne Mietnītis, Plikvēderis ne Plik- vēderis ... zinu tik, ka kaut kā ērmīgi sākās

dīvainā palama — atsauca pie sevis vectēvu un sacīja viņam, ka, lūk, pats hetmanis izrīko viņu par vēstules nonesēju carienei. Vectēvs nemēdza ilgi posties: iešuva vēstuli cepurē, izveda zirgu, no-mutēja sievu un divus savus sivēnus, kā viņš pats mēdza saukt savus puikas, no kuriem viens bija īstais tēvs kaut vai man pašam; un sacēla uz ceļa aiz sevis tādus putekļus, it kā piecpadsmi zēnu būtu sagudrojuši ielas vidū spēlētis mu-džeklī! Otrā dienā, vēl gailis nebija ceturto reizi nodziedājis, vectēvs jau bija Konotopā. Tobrīd tur bija gada tirgus: uz ielām bija tik daudz ļaužu, ka acis apžilba. Bet tā kā bija agrs, tad visi snauda, izstiepušies uz zemes. Govij blakus gulēja dzērājpuika ar tik sarkanu degunu kā svilpis. Tālāk sēdus krāca sieva, kramiņu, zilumzāļu, skrošu un bubļiku uzpircēja-pārdevēja; zem ratiem gulēja čigāns, uz zivju ve-zuma — čumaks, uz paša ceļa bija plati ieplētis kājas bār-dains moskalis ar jostām un dūraiņiem ... nu. visādas salaš-ņas, kā gada tirgos mēdz būt. Vectēvs apturēja zirgu, lai labāki apskatītos. Šai laikā teltis sāka maz pamazām rasties dzīvība. Zīdienes sāka šķindināties ar pudelītēm; šur tur pa-cēlās gredzenveidīgi dūmu mākonīši, un

sildīto gardumu smarža izplūda pa visu nometni. Vectēvam ienāca prātā, ka viņam nav ne šķiltavu, ne tabakas apgādāts: tāpēc, lūk, gāja pakļaiņot pa gada tirgu. Nebija pagājis ne desmit soļu, satiek aizkrācieti. Uzdzīvotājs — jau no sejas redzams! Platās bik-ses sarkanās kā uguns, zils župans, spilgta, puķaina josta, pie sāniem zobens un vara važiņā pīpe līdz pašiem papēžiem — aizkrācietis kas aizkrācietis! Ek, kur tauta! nostājas, izslējās, nobrauka ar roku brašās ūsas, norībina pakaviem — un laiž vaļā! Un kā vēl dejo: kā viesulis, kājas virpuļo kā vārpstiņa sievu rokās; tver ar roku pa visām banduras stīgām un tūlī arī, iespraudis rokas sānos, laižas pietupdejā: atskan dziesma — sirds gavilē! Nē, tas laiciņš pagājis: neredzēt mums vairs aizkrāciešus! Jā: tā nu satikās. Vārds pa vārdam, cik tur vajadzīgs, lai iepazītos? Sāka tērzēt, tērzēt, tā kā vec-tēvs gandrīz pavisam jau aizmirsā savu ceļu, uzdevumu. Sākās iedzeršana kā kāzās pirms lielā gavēņa. Tikai, redzams, beidzot bija apnicis plēst traukus un sviest pūlī naudu un arī gada tirgus taču mūžam nevar turpināties. Jaunie paziņas sarunājās nešķirsies un ceļot kopā. Bija jau labi uz vakara pusi, kad viņi izjāja no pilsētas. Saulīte

jau laidās uz dusu; viņas vietā šur tur sārtojās blāzmas strēles. Aiz pilsētas ņir-bēja druvas kā tumšacaino meiču rūtainie svētku brunči. Mūsu aizkrācietis bija kļuvis pārmērīgi runīgs. Vectēvs un vēl kāds cits viņiem piebiedrojies slaists sāka jau domāt, vai viņā tik nav iegājis velns. Kur gan viņš visu to rāva? Gan notikumu, gan stāstus, tik ērmīgus, ka vectēvs vairāk reižu tvēra pie sāniem un tikko neplīsa no smiekliem. Bet laukā kļuva arvien tumšāks, un līdz ar to nesakarīgāka kļuva arī brašā runa. Beidzot mūsu stāstītājs apklusā pavisam un sāka trūk-ties pie mazākā trokšņa. «He, he, sābri! Tu ne pa jokam sāc ar degunu knābāt. Sāc jau domāt, kā ātrāk tikt mājās un uz krāsns!» — «Nav ko slēpt no jums,» viņš teica, pēkšņi apgriezies un nekustīgi viņos nolūkodamies. «Vai zināt, ka mana dvēsele jau sen pārdota nelabajam?» — «Kas par neredzētu brīnumu! Kas gan savā mūžā nav bijis kādreiz draugos ar nelabo! Tāpēc jau arī vajag uzdzīvot, kā saka, lai izput!» «Ak, zēni, labprāt uzdzīvotu, bet šonakt aptek mans laiks! Ai, brālīši!» viņš iesaucās, sīzdams viņiem plaukstās: «ai, neizdodiet! palieciet vienu nakti nomodā! mūžam neaizmirsīšu jūsu draudzības!» Kāpēc gan lai

nepalīdzētu cilvēkam tādā nelaimē? Vectēvs tieši apgalvoja, ka drīzāk ļaus nogriezt sev matu cekulu no galvas, nekā atļaus velnam ar savu suņa purnu apostīt kristīgu dvēseli.

Mūsu kazaki būtu varbūt jājuši tālāk, ja nakts nebūtu aiz-klājusi visas debesis kā ar melnu segu un laukā nebūtu pa-licis tik tumšs kā zem aitādu kažoka. Notālēm tikai mirgoja uguntiņa, un zirgi, sajuzdami kūts tuvumu, sāka steigties, sacēluši ausis un acīm ieurbušies tumsā. Uguntiņa, likās, nāca pretim, un kazaku priekšā parādījās krodziņš, nošķiebies uz vieniem sāniem kā sieva, kas nāk mājās no jautrām kristī-bām. Tolaik krodziņi nebija tādi kā tagad. Nebija telpas ne tikai kur apgriezties godīgam cilvēkam, uzdejojot hopaku vai ābelīti, nebija pat, kur galvu nolikt, kad tajā bija iesities žvingulis un kājas gāja krustām šķērsām. Pagalms viss bija pilns vezumnieku ratiem; nojumēs, silēs, priekšīnā, cits sarāvies, cits izstiepies, krāca kā runči. Vienīgi tik krodzi-nieks viens pats pie tauku spuldzītes iegrieza birkā zīmes, cik ceturtdaļu un astotdaļu vedra iztukšojušas vezumnieku galvas. Vectēvs, paņēmis trešdaļ vedra uz trim, aizgāja šķūnī. Visi trīs nolikās blakām. Viņš nebija paspējis vēl ne

pagorīties, kad redz, ka viņa biedri jau guļ kā nosisti. Uzmodinājis trešo, viņiem piebiedrojušos kazaku, viņš atgā-dināja tam biedram doto solījumu. Tas mazliet pacēlās, iz-berzēja acis un aizmiga no jauna. Ko lai dara, nācās vienam pašam sargāt. Lai kaut kā aizdzītu miegu, viņš apskatīja visus vezumus, apraudzīja zirgus, aizkūpināja kaļķīti, atnāca atpakaļ un nosēdās atkal pie savējiem. Viss bija klusu, tā kā, likās, būtu varējis dzirdēt mušu laižamies. Un, lūk, viņam rādās, ka aiz tuvākā vezuma kaut kas pelēks izbāž ragus... Te acis viņam sāka vērties ciet tā, ka nācās tās ik minūtes izberzēt dūrēm un mazgāt ar degvīna paliekām. Bet, tikko acis mazliet noskaidrojās, viss nozūd. Tomēr pēc kāda brītiņa aiz vezuma atkal parādās rēgs. .. Vectēvs ieplēta acis cik spēdams; bet nolādētais snaudiens ietina visu viņam priekšā miglā; rokas viņam notirpa, galva nokā-rās un ciets miegs pārņēma viņu tā, ka viņš pakrita kā nosists. Ilgi gulēja vectēvs, un tikai kad saule jau. sāka cepi-nāt viņa noskūto galvas virsu, tikai tad viņš uzlēca kājās. Pāris reizes izstaipījies un pakasījis muguru, viņš ievēroja, ka vezumu jau vairs nebija tik daudz kā vakar vakarā. Vezumnieki kā

redzams bija posušies ceļā vēl pirms gaismas. No pašu ļaudīm — kazaks gulēja, bet aizkrācieša vairs nebija. Aptaujājās — neviens ne zināt nezina nekā. Vienīgi tik virssvārki palikuši guļas vietā. Vectēvu sagraba bailes un pārdomas. Gāja apraudzīt zirgus — ne paša vairs, ne aizkrācieša. Ko gan tas varēja nozīmēt? Teiksim, aizkrācieti parāvis nelabais, bet kas gan zirgus? Visu pārlicis, vectēvs nolēma, ka, droši vien, velns būs atnācis kājām, bet, tā kā līdz ellei diezgan tālu, tad parāvis arī viņa zirgu. Žēl viņam bija ļoti, ka nebija turējis savu kazaka vārdu. «Nu,» nodomāja, «ko lai dara, iešu kājām: varbūt pa ceļam gadīsies kāds zirgu tirgotājs braucam no gada tirgus, kaut kā jau nopirkšu zirgu.» Ķērās pie cepures — arī cepures nav.

Nelaiķis vectēvs sasita plaukstas; kad atcerējās, ka vakar uz kādu brītiņu samainījušies cepurēm ar aizkrācieti. Kas gan cits būtu varējis paraut, ja ne nelabais! Te nu bija hetmaņa sūtnis! Tad tā aizvedi vēstuli carienei! Un vectēvs ņēmās apveltīt velnu tādiem vārdiem, ka, jādomā, velns ellē nošķaudījās ne vienreiz vien. Bet ar lamāšanos maz kas līdzams; un cik arī vectēvs nekasīja pakausi, nevarēja nekā izdomāt.

Ko darīt? Traucās meklēt sveša padoma: saaicināja kopā visus labos ļautiņus, kas tobrīd bija krodziņā, vezumniokus un nejaušus iebraucējus un izstāstīja, ka tā un tā, notikusi tāda un tāda nelaime. Vezumnioki ilgi domāja, atspieduši zodus uz nūjām, kratīja galvas un teica, ka tādus brīnumus kristīgo zemē nav dzirdējuši, ka velns būtu parāvis hetmaņa vēstuli. Citi turpretim piebilda, ka, ja velns vai moskalis ko nozog, tad ne gailis pakaļ nedzied. Tikai krodzinieks sēdēja kaktā un klusēja. Vectēvs griezās pie viņa. Ja cilvēks klusē, tad, droši vien, viņam daudz kas padomā. Tikai krodzinieks nebija vārdos visai devīgs, un, ja vectēvs nebūtu izvilkis no kabatas piecus zlotus, tad būtu viņa priekšā nostāvējis velti. «Pamācīšu tevi, kā atrast vēstuli,» viņš teica, pavezdams viņu sāņus. Vectēvam sirds kļuva vieglāka. «Redzu jau no acīm, ka esi kazaks, ne sieva. Ievēro! Netālu no krodziņa ceļš iegriežas pa labi mežā. Tikko metīsies krēsla, posies ceļā. Mežā dzīvo čigāni un iznāk no savām alām kalt dzelzi tādā naktī, kad vienīgi tik raganas jāļ uz saviem krāsns kruķiem. Ar ko viņi īstenībā nodarbojas, tas tev nav jāzina. Mežā daudz klaudzēs, tikai neej uz to pusi, no

kurienes nāk klaudzieni; bet tev priekšā būs maza tecīņa gar apdegušu koku; ej pa šo tecīņu, ej, ej ... Ērkšķi tevi durstīs, biezi lazdu krūmi aizkrustos ceļu — bet tu tik ej; kad būsi nonācis pie nelielas upītes, tad tikai vari apstāties. Tur tu arī ieraudzīsi to, kas tev vajadzīgs. Neaizmirsti tik kabatās paņemt līdzi to, kam kabatas jābūt. Tu saproti, šo mantu labprāt ieredz kā cilvēki, tā velni.» To teicis, krodzinieks iegāja atpakaļ savā būdā un negribēja vairs ne vārda runāt.

Nevar teikt, ka nelaiķis vectēvs būtu bijis no bailīgo desmita; gadījās sastapt vilku, tad tieši aiz astes to; dūru cīņā kazaku starpā — visus kā bumbierus noplāja gar zemi. Tomēr drebuļi pārskrēja viņam, kad viņš tik tumšā naktī iegāja mežā. Būtu jel zvaigznīte bijusi pie debesīm! Tumšs un kluss kā vīna pagrabā; dzirdams tikai, ka kaut kur augstu augstu pāri galvai ziemelis staigā pa koku galotnēm un koki klanās kā iereibušu kazaku galvas, čaukstinādami lapām dzērāju runas. Tad uzdvesa tāds aukstums, ka vec-tēvs iedomājās pat par savu aitādas kažoku, un mežā sacē-lās pēkšņi tāds troksnis, it kā daudzītu simt āmuriem, tā ka vectēvam sāka džinkstēt galva. Un it kā rūsa apgaismoja uz brīdi

visu mežu. Vectēvs tūliņ ieraudzīja tecīņu, kas veda cauri smalkam krūmājam. Turpat bija arī apdegušais koks un ērkšķu krūmi. Viss, viss uz mata tā, kā viņam bija sacīts; nē, krodzinieks nebija viņam samelojis. Tikai ne visai patīkami bija sprauties cauri ērkšķu krūmiem; savu mūžu viņš nebija pieredzējis, ka nolādētie ērkšķi un zari tik sāpīgi varētu durt un plēst: gandrīz ik uz soļa viņam bija vai jāie-kliedzas. Maz pamazām viņš izlauzās klajākā vietā, un, cik varēja vērot, koki tapa retāki un jo tālāk, jo kuplāki, kādus viņš pat viņpus Polijas nebija redzējis. Paskat, koku starpā pavīdēja arī upīte, melna kā rūdīts tērauds. Vectēvs ilgi nostāvēja krastā, nolūkodamies uz visām pusēm. Otrā krastā deg uguns un, liekas, tūliņ, tūliņ nodzisīs, un atkal par jaunu atmirdz upītē, kas dreb kā poļu muižnieks kazaka ķetnās. Lūk, arī tiltiņš! Nu, pa to, labi, ja velna divriču rateļi var pārbraukt. Vectēvs tomēr soļoja droši pāri un ātrāk, nekā kāds būtu varējis izņemt tabakas dozi un iešņaukt tabaku, bija jau otrā krastā. Tagad tik viņš ieraudzīja, ka ap uguni sēdēja ļaudis ar tik glītiem purniņiem, ka citā laikā viņš būtu diezin ko devis, lai tikai izvairītos no tādiem paziņām. Bet tagad, nekā darīt,

vajadzēja saieties. Vectēvs palocījās viņu priekšā gandrīz līdz jostas vietai: «dievs palīdz, labie ļautiņi!» Kaut viens būtu pametis ar galvu: sēž un klusē, un ber kaut ko ugunī. Redzēdams vienu vietu neaizņemt, vectēvs bez kādiem aplinkiem nosēdās arī pats. Glītie pur-niņi neko; arī vectēvs neko. Ilgi sēdēja klusēdami. Vectēvam jau tapa garlaicīgi; sāka grābstīties pa kabatām, izņēma kaļķīti, palūkojās visapkārt — neviens uz viņu neskatās. «Gan, labdari, esiet tik laipni, ka būtu, lai, teiksim, piemē-ram, ka .. .» (vectēvs bija pietiekami ilgi nodzīvojis pasaulē, zināja jau, kā uzsākt valodas un, ja gadītos, droši vien, pat cara priekšā nebūtu uz mutes kritis), «lai, teiksim, piemē-ram, ir sevi neaizmirstu, ir jums nenodarītu pāri, — kaļķītis man, bet tā, ar ko aizdedzināt, nav ne velna.» Bet arī šī runa palika bez atbildes. Tikai viens ērms piebāza degošu pagali vectēvam tieši pie pieres, tā ka, ja viņš nebūtu parāvis mazliet sāņus, varēja notikt, ka uz visu mūžu būtu šķīries no vienas acs. Redzēdams, ka laiks paiet velti, nolēma, — vai nu nešķīstais dzimums klausās vai ne, — izstāstīt savu lietu. Ērmi ir ausis saslēja, ir ķepas izstiepa. Vectēvs apķērās, sagrabstīja sauja visu naudu,

kas tam bija klāt un iesvieda pūlī kā suņiem. Tikko viņš bija pasviedis naudu, viss viņa priekšā sajuka, zeme sāka drebēt, un viņš pats nemācēja pateikt, — kā bija nokļuvis gandrīz vai pašā peklē. Ak, tu tētīt! vectēvs nosēcās, labi apskatījies: kādi ķēmi! purns uz purna nebija saskatāms. Raganu tāds mil-zums kā, dažreiz gadas, pa Ziemsvētkiem sniega piesnidzis: izgreznojušās, izkrāsojušās, gluži kā jaunās panes gada tirgū. Un visas, cik viņu tur bija, kā apreibušas lēca kādu velniš-ķīgu trepaku. Putekļus sacēla tādus, ka lai dievs nedod' Drebuļi būtu pārņēmuši kristītu cilvēku to vien redzot, cik augstu lēca velna dzimums. Vectēvam, neskatoties uz visām bailēm, nāca smiekli, kad redzēja, ka velni ar suņu purniem uz vācu kājiņām, astes griezdami, luncinājās ao raganām kā puīši ap jaunām meitenēm, bet spēlmaņi sita dūrēm pa piepūstiem vaigiem kā pa sietiņu un svilpoja deguniem kā ar mežragiem. Tikko pamanīja vectēvu, — sagrauva tam pūlī apkārt. Cūku, suņu, āžu, sīgu, zirgu purni — visi stiepās pretim un tiecās skūpstīties. Vectēvs nosplāvās aiz riebuma' Beidzot sagrauba viņu un nosēdināja aiz galda, kas bija var-būt tik garš kā ceļš no

Konotopa līdz Baturinai. «Tas nu vēl nav gluži tik ļauni,» vectēvs nodomāja, kad ieraudzīja galdā cūkgaļu, desas, sasmalcinātus sīpolus ar kāpostiem un daudz citu gardumu: «redzams, ka velna diedelnieki gavēņus neietur.» Vectēvs, nebūs jums par ļaunu zināt, mēdza pie gadījuma šo to iekampt uz zoba. Nelaiķim bija laba ēstgriba un tāpēc viņš, neielaidamies runās, pievilka sev klāt bļodu ar sagrieztu speķi un cūkas šķiņķi, paņēma dakšiņas, nedaudz mazākas par tām, ar kurām zemnieks krauj sienu, uzdūra uz tām prāvāko gabalu, pievienoja maizes garozu — un, skat tik, iebāzās svešā mutē, turpat pie pašām ausīm, un varēja pat par visu galdu dzirdēt, ka kāds purns gremo un šņakstina zobiem. Vectēvs neko. paķēra citu gabalu, liekas, jau lūpas skar to, tikai atkal ne savā, bet svešajā rīklē. Trešo reizi — atkal garām. Vectēvs noskaitās: aiz-mirsa pat bailes un kādās ķetnās viņš atrodas; pielēca raga-nām klāt: «Ko jūs, Erodus dzimums, nodomājušas smieties par mani, vai? Ja jūs šajā pašā mirklī neatdosiet man manu kazaka cepuri, tad lai es topu par katoli, ja neapgriežu jūsu cūku purnus pakausī!» Nepaguva viņš pabeigt pēdējos vār-dus, kad visi ķēmi atņirdza zobus un sāka tā

smieties, ka vectēvam pārskrēja drebuļi. «Labi!» nospiedza viena ragana, kuru vectēvs noturēja par vecāko, jo purniņš viņai bija gandrīz pat vēl skaistāks par visām, «cepuri tev atdosim, tikai ne ātrāk, kamēr nespēlēsi ar mums trīs reizes uz cūkām.» Ko vēl negribēs? Kazaks lai spēlētu ar sievām uz cūkām? Vectēvs gan ķepurojās pretim, gan ķepurojās, bei-dzot nosēdās. Atnesa kārtis, notaukotas, tādas, ar kādām pie mums tik popa meitas zīlē sev brūtģanus. «Uzklausī!» ragana ierējās pa otram lāgam, «ja tu kaut vienu reizi lai-mēsi — cepure būs tava, bet ja visas trīs reizes dabūsi cūkas, tad, neņem ļaunā, ne tikai cepuri, nē, pat gaismu vairs neredzēsi!» «Dali, dali, vecā kaza! Kas būs, būs!» Kārtis izdalītas. Vectēvs paņēma savas rokā — negribas ne skatīties — tādi mēsli: kaut vai joka pēc būtu viens trumpis. No visām desmitnieks pats lielākais, nav pat pāra. Bet ragana visu laiku pasviež pa piecniekam. Iznāca cūkas! Tikko vec-tēvs dabūja cūkas, no visām pusēm sāka zviegt, riet, rukšķēt: «cūkas, cūkas, cūkas!» — «Kaut jūs pārsprāgtu, velna dzi-mums!» vectēvs iekliedzās, aizbāzis pirkstiem sev ausis. «Nu,» viņš nodomāja, «ragana blēdīgi sajauca kārtis, tagad dalīšu pats. Izdalīja; atklāja

trumpi: paskatījās kārtis: iekritušas labas, ir trumpji. Un no sākuma lieta gāja, ka labāk nevajadzēja; tikko ragana izsviež piecnieku ar kara-ļiem. Vectēvam rokā trumpji vien. Ilgi nedomādams, neprā-todams— visiem karaļiem ar trumpjiem pa ūsām. «He, he, he! Tā kazaki nespēlē! Ar ko tu kāvi, tautiet?» «Kā — ar ko? Ar trumpjiem!» — «Varbūt pēc jūsu domām tie ir trumpji, tikai pēc mūsu saprašanas —ne!» Skatās — tiešām vienkār-šas kārtis. Kas par velna būšanu! Dabūja otrreiz cūkas, un velna bērni sāka no jauna aurot: «cūkas! cūkas!» tā, ka viss galds drebēja un kārtis lēkāja pa galdu. Vectēvs iekarsa; izdalīja pēdējo reizi. Atkal iet labi. Ragana izsviež atkal piecnieku, vectēvs nokāva un paņēma no kavas pilnu roku trumpju. «Trumpis!» viņš iesaucās un cirta galdā kārti, ka tā saliecās. Ragana, neko neteikusi, sita ar tā paša masta astonnieku. «Ar ko tu, vecais velns, kāvi?» Ragana pacēla kārti: zem tās gulēja vienkāršs sešnieks. «Lūk, velna māneklis!» vectēvs izsaucās un cirta no visa spēka ar dūri pa galdu. Laime vēl, ka raganai bija sliktas kārtis: vectē-vam kā izmeklētas, tobrīd pa pāram. Sāka pieņemt kārtis no kavas, bet neveicās, nāk tādi mēsli, ka

vectēvam nošļuka rokas. Kavā nevienas labas kārts! Izspēlēja tāoat vien, ne-maz vairs neskatīdamies, vienkāršu sešnieku; ragana paņēma. «Paskat kā! Kas tad tas? E-hē! te tiešām kaut kas nav kārtībā!» Un vectēvs pabāž klusītiņām kārtis zem galda un pārkrusta; skaties tik, viņam rokā trumpja dūzis, karalis, kalps, bet sešnieka vietā viņš bija izspēlējis dāmu. «Nu, esmu gan bijis muļķis! Trumpja karalis! Ko? pieņēmi? A-ha! Kaķu izdzimtenis! Bet dūzi negribi? Dūzis! Kalps!»...» Peklē grāva pērkons; raganai uznāca krampji, un, kur gadī-jusies, kur ne, cepure bāc vectēvam taisni sejā. «Nē, ar to nepietiek!» vectēvs iesaucās sadūšojies un uzlicis cepuri galvā. «Ja man tūliņ nenostāsies priekšā mans brašais zirgs, tad lai pērkons mani nosper tepat uz šīs nešķīstās vietas, ja es jūs visus nepārkrustu ar svēto krusta zīmi!» un gandrīz jau pacēla roku, kad viņa priekšā iegrabējās zirga kauli. «Te tev ir tavs zirgs!» Sāka raudāt, nabadziņš, raudzīdamies tajā kā muļķa bērns. Zēl vecā biedra! «Dodiet jel man kādu zirgu, lai tieku prom no jūsu perekļa!» Velns noplik- šķināja pātagu, — zirgs kā uguns izslējās zem viņa, un vec-tēvs kā putns izlidoja ārā.

Ceļā viņu tomēr pārņēma bailes, kad zirgs, neklausīdams ne saucieniem, ne pavadaļ, joņoja pāri aizām un purviem. Kādās vietās tik viņš nenokļuva, šausmas jau pārņēma stāstot vien. Paskatijās reiz sev zem kājām — nobijās vēl vairāk:" bezdibenis! Stāvs bezdibenis! Bet velnišķīgajam kustonim tas nekas: taisni tam pāri. Vectēvs turas: kur nu noturēsies! Celmiem, ciņiem pa galvu, pa kaklu pāri nolidoja aizā un tā atsitās pret aizas dibenu, ka, likās, dzīvs vairs nebūs. Vismaz vairs neatcerējās nekā no tā; kas ar viņu tobrīd bija noticis. Kad mazliet atžirga un apskatijās, tad bija jau pavisam gaišs tapis: viņa priekšā pavīdēja pazīs-tamas vietas, un viņš gulēja uz savas mājas jumta.

Vectēvs pārkrustijās, kad nokāpa zemē. Kas par velnišķī-bām! Kādi brīnumi nenotiek ar cilvēku! Paskatās uz rokām — visas asinīs. Paskatijās ūdens mucā — seja arī. Pamatīgi nomazgājies, lai neizbiedētu bērņus, viņš klusīti-ņām ielīda istabā, redz: bērņi atmuguriski raujas uz viņa pusi un izbijušies rāda viņam pirkstiem, saukdami: «Skaties, skaties! māte auļo kā negudra!» Un tiešām, sieva sēž aiz-migusi pie linu susekļa, tur rokās vārpstiņu un pa miegam

jāj uz sola. Vectēvs satver viņu klusītiņām aiz rokas un uzmodina: «Labdien, sieva! Vai esi vesela?» Viņa ilgi skatī-jās, acis izbolījusi, kamēr beidzot taču pazina vectēvu un izstāstīja, ka viņai sapnī rādījies, ka krāsns staigājusi pa māju un ar lāpstu dzinusi ārā podus, toverus ... un velns zina ko vēl. «Nu,» vectēvs saka, «tev sapnī, man nomodā. Vajadzēs, kā redzu, apsvētīt mūsu māju; man tagad nav vairs ko kavēties.» To teicis un mazliet atpūties, vectēvs sadabūja zirgu un neapstājās ne dienu, ne nakti, kamēr nebija sasniedzis mērķi un nodevis vēstuli pašai carienei. Tur vectēvs pieredzēja tādus brīnumus, ka viņam vēl ilgi bija ko stāstīt kā ievēduši viņu carienes istabās, tik augstās, ka, ja saliktu ap desmit zemnieku māju vienu uz otras, tad arī vēl varbūt neaizsniegtu to augstumu; kā viņš ielūkojies vienā istabā — nav; otrā — nav; trešajā — vēl nav; pat ceturtajā nav; tad beidzot piektajā, redz — sēž pati ar zelta kroni galvā, pelēkā, jaunumjaunā tērpā, sarkaniem zābakiem kājās un ēd zelta ķilķēnus; ka likusi piebērt viņam pilnu cepuri ar naudu, ka... visu pat atcerēties nevar. Par savām dēkām ar vel-niem vectēvs pat domāt bija aizmirsis, un, ja gadījās, ka

kāds viņam atgādināja tās, tad vectēvs klusēja, it kā viņam tur nebūtu nekādas daļas, un bija daudz jānopūlas, lai pie-lūgtu viņu pārstāstīt visu, kā bijis. Un, kā redzams, par sodu, ka nebija apķēries tūliņ pēc tam apsvētīt māju, ar sievu katrreiz pēc gada un vienmēr tai pašā laikā *t* notika tādi brīnumi, ka viņai gribējās dejot, dari, ko zini! Lai sāka, ko sākdamā, kājas dara savu un tā vien tik velk pietupdejā.

